

דויד בן-גוריון ונחמיה ארגוב ז"ל
אני מכיר רק שתי מחתרות...

אישי כי הטיל עלי את התפקיד להביא את העניין אל האיש המרכזי במדינה. מרצון טוב, ומתוך שאיפה לעזור למטרה, קיבלתי עלי את התפקיד.

אתה מתכוון להגנה? שאל אותי, אם זכרוני אינו מטעני. עינתי שאני מכיר רק שתי מחתרות, ובלחצי לא הייתי ביגיי חייך. הרגשתי שתשובה זו הפיגה את המתיחות, ונוצרה אירה לבבית יותר.

סיפרתי לביגיי בקצרה ובאופן תמציתי את פרשת ציון, החל מפנינו הראשונה אל הציר הישראלי בארץ הניטרלית, ועד לשיחותיו במחלקת המזרח התיכון של משרד החוץ בתל-אביב. זכרוני ששאל אותי מדוע, לדעתי, לא טיפל הציר בענין. עינתי: "לא עלי להגיד", או שאל אותי בחריפות: "האם אתה חושב שהציר שואף פחות ממך לשלום עם הערבים?" השבתי: "איני סבור כך, אך חוששני שחלה אי-הבנה מצערת מצדו."

אחרי שהרציתי בפני ביגיי על כוונות השלום של המחתרת העיראקית, שאלני כיצד אני מיישב את הסתירה בין כוונות השלום של "הערבים שלכם" לבין המתיחות של הנבול. עינתי לו בקיצור נמרץ: "אדוני, כמדינאי, יודע את ההבדל בין מעשיה של ממשלה לבין הכתנות של מחתרת מהפכנית, הרוצה להפיל ממשלה זו."

לשאלה כיצד תגיד התנועה לשלטון, עינתי שאמנם רוצים ראשית לעשות זאת בדרכי שלום, אך שהם מוכנים גם לדרך של דם. לדעתם אין כל בעיה לסלק את נורי אל-סעיד, אך ברצונם לגשת לכך רק אחרי שיכשירו את הקרקע מכמה בחינות פנימיות וחיצוניות. כרימת ברית חשאית עם ישראל היא חלק מהכנה זו. חוץ כדי כך סיפרתי לו על התכנית להקים בסיס לאימונים בישראל, והזכרתי את הצעת בני-התערוכות. ראש הממשלה

לכן ביקשתי את ציון להודיע לבגדאד שמוטב להסיר הצעה זו מסדר-היום. הוספתי שממילא לא תספיק התמורה למימון פעולות-מחתרת נרחבות, ויהיה צורך בסכומים הרבה יותר גדולים. רכושו של אבו-שוקרי בישראל לא הגיע, לפי האומדן הגס שלי, אלא לרבע מליון ל"י (לפי הערך של אז).

התשובה היתה חיובית. יחד עמה עוד הצעה, שמטרתה היתה לסלק מלב התומכים כים הישראליים את שארית הספקות ביחס להגשמת הבטחות התנועה כלפי ישראל, אחרי שתחולל את המהפכה בעיראק בעזרת ישראל. ראשי המחתרת הציעו בפשטות ערבית טיפוסית לשלוח את בניהם לישראל, כבני-תערוכות, לפי מיטב המסורת המוסלמית.

נחמיה ארגוב נכנס לפעולה

אחד האישים שאתם התייעצתי, ושעודדו אותי להמשיך בפעולתי הפרטיזנית, נתן לי פתק אל מזכירו הצבאי של ראש-הממשלה, נחמיה ארגוב ז"ל. מצוייד בפתק זה עליתי ירושלימה ללא הודעה מוקדמת ופניתי ישר לארגוב.

בי"ט באוגוסט, 1951, בשעות הבוקר, הגעתי ללשכת ראש-הממשלה ברחביה. אחרי שעברתי את כל שלבי הרישום והביקורת, מצאתי את עצמי בחדרו של נחמיה. אחת המוכירות יושבה ליד שולחן סמוך.

נחמיה קיבל אותי באדיבות, אך בחשדנות רבה. הוא ביקש שאספר לו במה העניין. השכרתי שאני יכול לדבר רק בין ארבע עיניים. נוכח לעשות זאת בחדרו של הזקן, אם הוא פנוי, ענה. עברנו לחדרו של ראש-הממשלה.

ישבנו בכורסות הנוחות. ממול היתה תלויה מפה גדולה של כל המרחב. נחמיה הסביר לי שלא יוכל לקבוע לי פגישה אישית עם ראש-הממשלה, אלא אם כן ידע בבירור את כל פרטי ענייני. אמרתי שהעניין כה סודי, שאני מעדיף לספרו רק לראש-הממשלה. אולם נחמיה התעקש. "אם אתחיל לספר", אמרתי, "תרים את הידיים אחרי חמש דקות בדיוק ותגיד לי שזה ענייני של ביגיי."

התחלתי לספר. לא עברו חמש דקות, כשקרה מה שנבאתי. הוא תרים בצחוק את ידיו מעל ראשו וקרא: "אדון כץ, אני נכנע. זה לא ענייני. עליך לדבר עם הזקן, ואני אקבע לך פגישה אתו."

הזקן לא היה באותו יום בירושלים. נחמיה ביקש אותי להישאר, ואמר שינסה להשיגו ולהביאו ירושלימה אפילו במיוחד למטרה זו. ציון היה עמי בירושלים. נשארנו ללון בעיר, ולמחרת בבוקר התקשרתי עם נחמיה טלפוני. הוא אמר בקיצור: "בוא הנה מייד", שאלתי אם להביא עמי את הלשון העיראקי, אך נחמיה קבע שאבוא לבדי.

נחמיה קיבל את פני בידדות, אמר לי לשבת ולחכות עד שיצא האיש היושב אצל הזקן. בינתיים דחה את כל הפונים האחרים שרצו להיכנס אל ראש-הממשלה. בעוד ששתינו קפה, עמד על המשמר שאיש לא ייכנס לפני.

אחרי המתנה של כחצי שעה, הכניס אותי ארגוב עצמו לחדרו של דויד בן-גוריון. "זהו מר כץ, האיש שעלינו דיברתי אתך", הציג אותי, "כדאי שתשמע אותו."

ראש-הממשלה קיבל אותי בסבר פנים יפות, ביקשני לשבת ולחץ על כפתור. אדם בגיל העמידה ושביעיר נכנס בשקט גמור לחדר, התישב ליד קצה השולחן כשבידו מחברת לקצרות וכמה עפרונות. ראש-הממשלה הציג לי כמה שאלות על זהותי ועברי. אחרי הפרטים האישיים, אמרתי שאני כהן אלוי בשמו של שליח של מחתרת ערבית בבגדאד, שמטרתה, בין השאר, לכונן יחסי שלום ושותפות בין עמי ערב וישראל. ראיתי מיד לפני הזקן גמתחים ומבט עיניו מתחדד ונעשה חריף.

השיחה עם ביגיי

אלתו הראשונה של ביגיי היתה כיצד הגיע ענין זה אלי. אמרתי שגם אני מתפלל על כך, כי לדעתי זה ענין של משרד-החוץ ואילו טופל בדבר כראוי, לא היה הענין צריך להגיע אלי בכלל. הוספתי שהנציג מכירני אישית מתקופת היותי במחתרת, ומשום כך פנה אלי, אחרי שהתיאש מן המוסדות הממשלתיים. מתוך אמון

הצעת השלום של המחתרת

ומאחר והגזע השמי, מתחילת ההיסטוריה האנושית, הוא אשר הניח את יסודות התרבות העתיקה אשר ממנה נבעה התרבות החדשה — ובראש וראשונה יסוד המדינות, המצאת הכתב, מדע האסטרונומיה ועוד כהנה וכהנה מן היסודות אשר בעליהם לא היתה קמה התרבות המודרנית, אשר נתנה הנהגה האדם בימינו אלה,

ומאחר והגזע השמי הוא הגזע אשר בחר בו אלוהים מבין כל הלאומים להפצת תורתו, ובחר בנביאים מבין בניו, השרה את השראתו עליהם והודיע לאנושות את כתביו הקדושים באמצעותם — דבר אשר לא ייתכן לראות בו מקרה בלבד, או מן הדברים הניתנים ללא זכיות, אלא שאלוהים, יתברך שמו, עשה זאת מתוך הראיה כי רק גזע זה מבין כל הלאומים חונן בתכונות ובמעלות הדרושות לשאת את עול השליחות האלוהית,

ומאחר ובימינו אנו לא נותרו מן המשפחה השמית אלא הערבים והיהודים, ושריד פעוט מן האשורים וענפיהם, — מצאה כי טובה ותכלה והתבונה מאייכות את בני המשפחה השמית האצילה שצייב אמותות אלה, לנגד עיניה ותעלה כל אשר אפשר לעשותו לעקירת השנואה והטינה, אשר למרבה מצרנו הצליח הוור לנטוע בלבבות, ובפרט במשך השנים האחרונות (מאז מלחמת 1948). במצב זה יכולה לצמוח תועלת רק למשעבד, המבקש להרוס את כוח השני הצדדים כדי שיוכל להשתלט עליהם ביתר קלות. והוא מושיך גם כיום, בכל כוחו ובכל רצונו הבורות, להרחיב את התהום אי-ההבנה בין בני המדינה, מסתגל איש נגד רעהו על-מנת שיוכל לנשל אותם מכל רכושם ולהשתלט השתלטות מוחלטת על כל מקורות פרנסתם. — כל זה כדי שהוא עצמו יהיה מאושר וחסר-דאגות, ורקד על גחיותיהם של ברושעבדים. כי מינהגו של כל משעבד הוא למצוץ את דם העמים, כדי שיחיה הוא עצמו ברווחה, על חשבון רעבם —

לאור כל העובדות האלה, מצאה לנוכח קבוצה מתאימה מבין הלאומנים והמושבעים והנאמנים ביותר לעמם ולמדינתם לנסות בכל כוחה לפעול למען הכשרת הדרך וזימון הנאשנים הנאמנים לאמיתות אלה, כדי שיחליפו דעות ויתחו קו כללי לפעולה משותפת למען הפצת רעיון האחדה בין בני הדורים, והצבת האידיאלים והמסורת הנעלים שמעבר אליהם בירושה מאבות אבותיהם. וזאת על מנת להקים איחוד שישתרע מטוואן עד חנאקין, ומהסאורוס עד לערין. קבוצה זו תפעל ללא ליאות למען תעורר את המרחב הזה מתרדמתו, וכדי להרים אותו מהשפלת הדורות שבה הוא נתון, ולהחזיר את עטרתו ליושנה. היא תשאף לניצול מתנות האלוהים באוצרות טבעיים, בתכונות בניו ובפוטנציאל אשר אין להם דוגמה בכל ארצות תבל.

זהו הנוסח המלא של המכתב שנשלח עלי-ידי האיש המכר נה בסידרה זו בשם אבו-שוקרי לציון בן-אפרים, חודש לפני השיחה עם דויד בן-גוריון, כתשובה לכמה שאלות שהוצגו עלי-ידי קלמן כץ כתנאי מוקדם לטיפול בעניין. תשור בות מפורטות יותר, לגופם של העניינים, באו לאחר-מכן בכמה מכתבים נוספים, שנשלחו בתקופה יותר מאוחרת.

בגדאד, 22/6/1951

יקירי אבו-סלים,

ברכה כמה מבגדאד הלוהטת. קיבלתי את מכתבך מה-14 וה-17 לחודש זה, והערכת את תוכנם לידעתי כל החברים. בצינוני לציון, כי השאלות שאתה מבקש עליהן תשובה, על-מנת שאלה יישמו נקודות לדיון בפגישה המקוה, כבר הוסברו לך קודם לכן. אנתנו גם יפנו את כוחך להבהרתן בפני האחרים. הרי אתה מסוגל בהחלט לעשות זאת בעצמך, וקזאת גם ניתן לך אמון אחינו — אותו אמון אשר שפע מתוך הכרתנו העמוקה ברוח הקרבנותך לתנועה המבורכת הזאת, ולאותם אידיאלים נעלים שמהם ערובה להרמת המורח המדוכא הזה מעמקי מצוקתו ולסילוק צל האימפריאליזם המפחיד הרובץ עלי כעול, והגני חיתתו לחיי רהצה שלחיים, לבטחון ולשלום ברי-קיימא.

אולם, מאחר שתבע זאת פנית אלינו, הרי התשובה הטובה ביותר לשלוש שאלותיך היא אותו קו שהותנה על-ידי הלאומנים הנאמנים, המשמש לנו כאור מודריך בחשיכה. והלוא אתה אישית היית בין החותמים על הנחיות אלה, בראשית תנועתנו, כפי שאתה בודאי זוכר. והרי הפירוט:

מאחר והיהודים חולשים על הכוח הכלכלי העצום ביותר בעולם, והינם בעלי קשרים פוליטיים וכשרונות מדעיים, תעשייתיים ומסחריים, ומאחר והערבים, מאידך, שולטים על אדמות הנחשבות לעשירות שבארצות תבל, הן בעושרן החקלאי והן באוצרות הטבע — ומעל כולם אוצרות הנפט — נוסף לעמדתן האימטרטגית היחידה-במינה, השולטת על מבואות שלוש יבשות — אירופה, אסיה ואפריקה — ועל חופי הים התיכון הדרומי והמזרחי,

הכוונה למגילת-היסוד של התנועה שנחתמה על-ידי 11 איש, ביניהם ציון בן-אפרים, אבו-שוקרי, קייס, אומוא ו-7 חברי ההנהגה האלמונים שנקראו "אחינו", בכינוס שנערך בחחתו של קייס.

ריים מבין ערביי עיראק מאמינים כי מיעוטים רבים, ביניהם חדרוים, חכורדים והעילאויים, מוצאם מן העם האשורי הקדום.